

НОВАЦ КАО ГРОБНИ ПРИЛОГ СА АНТИЧКЕ НЕКРОПОЛЕ У БИСТРИЦИ

Апстракт: У Нумизматичкој збирци Народног музеја у Краљеву налази се ошћкуи од педесет и четири комада римског бакарног новца. Ошћкуи су пријојена још два примерка која пошћичу са истог локалитета а у Музеј су доспела у виду поклона. Новац пошћиче са девасиране античке некрополе локалитета Бистрица у поножју Копаоника.

Кључне речи: античка некропола, девасиација, Бистрица, римски новац, бакар, гроб, гробни прилог, ошћкуи, поклон, ковнице новца

У Нумизматичкој збирци Народног музеја у Краљеву налази се 56 комада римског бакарног новца који потиче са девасиране античке некрополе Бистрица у подножју планине Копаоник, територија Косова.¹ Од укупног броја откупљено је 54 комада, а 2 примерка су доспела у збирку путем поклона.² Новац је под дебелим слојем патине тако да је већина примерака тешко или делимично читљива, у неким случајевима нејасних представа. Неки комади новца су фрагментовани или су у потпуности оштећени. Разлог је слабији квалитет легуре од које је новац кован, затим дуготрајна употреба, као и агресивност тла и корозија које су утицале на пропадање новчића. Новац потиче из девасираних гробница чији нам је тачан број непознат (више од пет гробница). Самим тим непознат је податак о тачном броју новчића у сваком гробу појединачно, као и место налаза (на скелету, изнад скелета, да ли је био дислоциран и сл.). На основу до сада предатог нумизматичког и археолошког материјала може се закључити да се на некрополи сачрањивало у периоду од друге половине III века до прве половине V века н. е.³

Каталошки је обрађено 56 комада од којих 24 није било могуће одредити према ковницама тј. 10 је у потпуности нечитко или су веома оштећени до непрепознатљивости (2 примерка тј. кат. бр. 54, 55 и 56). Од тог броја 43 комада припада периоду владавине Константина I Великог и његових синова.

Најстарији примерци су антонинијани Аурелијана (један комад) и Проба (четири комада), затим следе ковања Константина I Великог (три комада), комеморативна (четири плус два комада), ковања Константина II (два комада), Констанса (двадесет и пет комада), Констанција II (десет комада) и најмлађе ковање Аркадија (један комад). (Табела 1)

Новац је кован у западној ковници (Аквилеја), источним (Хераклеја, Никомедија, Кизик) и централним (Сисција, Тесалоника) ковницама. Подела ковница извршена је према М. Васићу.⁴ Најзаступљенији је новац кован у Тесалоници (17 комада) и Сисцији (11 комада), затим Хераклеји (3 комада); као и по два односно три примерка кована у Никомедији и Кизику, као и један у Аквилеји (Табела 2). Десет комада је у потпуности нечитко (кат. бр. 1, 12, 35, 46, 48, 51, 52, 54, 55 и 56), а неодређено је девет комада код којих су делимично очуване ознаке ковница и официна (кат. бр. 14, 17, 24, 32, 34, 36, 38, 47, 49).

Најчешћи реверси на новцу (Табела 3) са некрополе локалитета Бистрица су: VICTORIAE DD AVGG Q NN (осамнаест), GLORIA EXERCITVS (седам) са једним војничким стегом, VOT/XX/MVLT/XXX (осам), затим FEL TEMP REPARATIO (пет), VN – MR (четири). Остале легенде присутне су на једном или два примерка новца: GLORIA ROMANORVM (два), VOT/XH/MVLT/XX (један), SOLI INVIC-

¹ Вера Богосављевић-Петровић, Археолошка ископавања на подручју Рашке, *Рашка – часопис за књижевност, уметност, науку и културу* 36–37, Рашка 2001, 211–212.

² Нумизматички материјал са локалитета Бистрица откупљен је јуна 2001. године, и то 54 комада, а преостала 2 примерка су доспела путем поклона априла месеца исте године.

³ Археолошком одељењу Народног музеја у Краљеву поклоњен је и археолошки материјал са локалитета Бистрица прикупљен након девасације некрополе: керамика, стакло, бронзани и оловни предмети.

⁴ Miloje Vasić, *Nalazi rimskog novca IV i V veka iz municipijuma Horreum Margi*, Beograd 1990, 64.

⁵ Слађана Спасић, Налази новца на античкој некрополи Ланиште код Баљевца, *Наша прошлост* 6, Краљево 2005, 119.

⁶ Археолошки материјал са локалитета Бистрица биће предмет проучавања наредног рада.

TO (један), SECVRIT PERP (један), IOVI CONSERVATORI AVGG (један), DN CONSTANTINI MAX AVG / VOT/XXX (један), VIRTVS EXERCITVS (један), PROVIDENTIAE CAESS (један), SPES AVG (један) и SALVS PVBLICA (један).

Некропола из Бистрице једним делом хронолошки је истовремена некрополи Ланиште код Баљевца,⁵ и то на основу гробних прилога у виду ковања IV века, затим на основу начина сахрањивања (скелетно сахрањивање и спаљивање), аналогних прилога у виду керамичких посуда, фрагментованих стаклених посуда, бронзаних игли за косу, огрлица од стаклене пасте...⁶

КАТАЛОГ НОВЦА

Новац је опредељен према:

LRBC I Late Roman Bronze Coinage: P. V. Hill, J. P. C. Kent, Part I, London 1965,
LRBC II Late Roman Bronze Coinage: R. A. G. Carson, J. C. P. Kent, Part II, London 1965.
RIC Roman Imperial Coinage: Kent, J. P. C., vol. VIII, London 1981.

Знаком „/” одвојена су слова у пољу лево и десно, а ако постоје слова једно изнад другог, прво слово је горње, друго доње; знаком „//” издвојен је одсечак.

Аурелијан (270–275)

1. антонинијан (Ae), ↓, 20 мм, 1,1 г, Н-2687 (6719)

Ав. IM[P] AVRE[LIANVS AVG.] (?) Попрсје надесно, на глави зракаста круна.
Рв. S P[E - S A]V[G.] (?) Женска фигура у стојећем ставу, у десној руци држи цвет, а левом придржава скут хаљине.
Одсечак је оштећен и не чита се ознака ковнице.

Проб (276–282)

2. антонинијан (Ae), ↑, 23 мм, 2,4 г, Никомедија, Н-2642 (6367)

Ав. [IMP C M AVR PROBVS P F AVG.] Попрсје цара надесно, на глави зракаста круна.
Рв. IOVI CONS[ER]-VATORI AV[GG]. Јупитер стоји налево, држи муњу и скиптар, испред њега орао, чија је глава окренута ка божанству.
/[]//S[M]HT

3. антонинијан (Ae), ↑, 20x25 мм, 1,4 г, Сисција (?), Н-2646 (6371)

Ав. IMP C PROBVS P F AVG. Попрсје надесно, на глави зракаста круна (?).
Рв. [SALVS P - VBLICA.] Нејасна представа. (?)
[V]XHI (?)

4. антонинијан (Ae), ↓, 24 мм, 2,3 г, Сисција, Н-2640 (6365)

Ав. [IMP C M AVR PR]OBVS AVG CO[N]S II. Попрсје налево, на глави зракаста круна.
Рв. [SEC]VRIT PERP. Секуритас стоји налево ослањајући се на стуб.
[V]XXI (?)

5. антонинијан (Ae), ↑, 23 мм, 3,4 г, Сисција, Н-2638 (6363)

Ав. IMP C M AVR PROBVS AVG. Попрсје налево, на глави зракаста круна.
Рв. SOLI INVICTO. Сол управља квадригом која се креће налево.
XXI[II]

Константин I (307–337)

6. фолис (Ae), ↓, 18 мм, 3,1 г, Хераклеја, Н-2685 (6717)

Ав. CONSTANTI-NVS MAX AVG. Попрсје надесно, на глави дијадема.
Рв. DN CON[STANTINI MAX AVG.] / У ловоровом венцу: VOT/[X]XX.
SMHG

7. AE 3/4 (Ae), ↑, 17 мм, 1,4 г, LRBC I 845, (335–337), Тесалоника, Н-2686 (6718)

Ав. CONSTA[NТИ]-NVS PF AVG. Попрсје надесно, на глави дијадема (?).
Рв. [G]LOR-IA EXERC-ITVS. Два војника са копљима и штитовима, између њих војнички стег.
SMTSA

8. AE 3(Ae), ↑, 16 мм, 1,6 г, Сисција, Н-2673 (6398)

Ав. CON[S]TANTIN]VS [MAX AVG.] Глава надесно, на глави дијадема.
Рв. GLOR-I[A EXER-CITVS]. Два војника са копљима и штитовима, између њих војнички стег.
[G]SIS (?)

Комеморативно ковање након смрти Константина I Великог

9. AE 4 (Ae), ↑, 14 мм, 1,0 г, Никокедија (?), Н-2663 (6388)

Ав. DN CO[NS]TAN-[TINVS] PT AV[GG]. Попрсје под велом, надесно.
Рв. [VN-MR.]
SM[NS] (?)

10. AE4 (Ae), ↑, 15 мм, 0,8 г, LRBC I, 1304, (341–348), Кизик, Н-2667 (6392)

Ав. DN CONSTAN-TINVS PT AVGG. Глава под велом надесно.
Рв. VN – MR. Цар прекривен велом стоји окренут надесно.
SMK[B]

11. AE4 (Ae), ↑, 15 мм, 0,5 г, LRBC I, 1304, (341–348), Кизик, Н-2644 (6369)

Ав. DN CONSTANTIN-VS [PT AVGG]. Глава под велом надесно.
Рв. [VN] – MR. Цар прекривен велом стоји окренут надесно.
S[M]K[B]

12. Aes (Ae), (?), 15 мм (деформисан), 0,7 г, Н-2656 (6381)

Ав. [DN CONST]AN-[TINVS]. Глава под велом надесно.
Рв. [VN]-M[R]. Фигура под велом надесно.
Одсечак је оштећен и не чита се ознака ковнице.

Комеморативно ковање (330–346)

13. Константинополис, AE 3/4 (Ae), ↓, 16 мм, 1,5 г, LRBC I, 839 или 853, (330–335), Тесалоника, Н-2648 (6373)

Ав. CONSTA[N-TI]NOPSIS. Попрсје налево, на глави шлем са перјаницом.
Рв. Викторија.
[S]MTS[E]

14. AE 4 (Ae), ↑, 14 мм, 0,8 г, неодређена ковница, Н-2662 (6387)

Ав. CONSTAN[TI]NOPSIS. Попрсје налево.
Рв. У ловоровом венцу: VOT/XX/MVLT/XXX.
[]VG (?)

Константин II (337–340)

15. AE (Ae), 18 мм, 1,9 г, Тесалоника, Н-2636 (6336) из гроба бр. 5

Ав. CONSTANTINVS IVN NOB. Попрсје налево, на глави лоровов венац.
Рв. VIRTVS – [E]XER[C-ITVS] // VOT / [X]X. Два заробљеника седе у подножју трофеја.
S/F// ·T[·]S·B·

16. AE 4 (Ae), ↓, 17 мм, 1,6 г, LRBC I, 846, (335–337), Тесалоника, Н-2641 (6366)

Ав. CONSTANTINVS IV[N NO]B C. Попрсје надесно, на глави лоровов венац (?).
Рв. GLORI-A EXER-CITVS. Два војника са копљима и штитовима, између њих војнички стег.
[S]MTS[V]

Констанс (337–350)

17. AE4 (Ae), ↓, 16 мм, 0,9 г, (335–341), неодређена ковница, Н-2664 (6389)

Ав. CONSTAN[-S PF AVG.]. Глава надесно, на глави дијадема (?).
Рв. [GLORI-A EXER-C]ITVS. Два војника са копљима и штитовима, између њих војнички стег.
T[]

18. AE 4 (Ae), ↑, 14 мм, 1,4 г, LRBC I, 856 (337–341), Тесалоника, Н-2678 (6710)

Ав. [D]N CONS]T[A]-NS PF AVG]. Глава са дијадемом надесно.
Рв. [GLOR]-IA E[XER-[C]ITVS]. Два војника са копљима и штитовима, између њих војнички стег.
S[MT]S[A] (?)

19. (Ae), ↓, 15 мм, 1,6 г, (337–341), Тесалоника, Н-2672 (6397)

Ав. DN C[O]N[S]TA-[N]S [PF AVG]. Глава надесно, на глави дијадема.
Рв. [GLORI-A EXER-CITVS.] Два војника са копљима и штитовима, између њих војнички стег.
·S[MTS·]

20. AE 4 (Ae), ↓, 16 мм, 1,9 г, LRBC I, (346–348), Аквилеја, Н-2645 (6370)

Ав. [C]ON[S]TAN-S PF A[VG]. Попрсје надесно, на глави дијадема.
Рв. VICTORIAE DD AVGG Q NN. Две Викторије са венцима стоје једна наспрам друге.
AQT

21. AE 4 (Ae), ↓19 мм, 0,9 г, LRBC I, 869 (346–348), Тесалоника, Н-2647 (6372)

Ав. [CONST]A[N-S P]F AVG. Попрсје надесно, на глави дијадема (?).
Рв. VICTORIAE [DD AVG]G Q [NN]. Две Викторије са венцима стоје једна наспрам друге.
(Дупло откован реверс односно средином реверса отиснут је део легенде: VICTO ...)
SMTS[r или a] (?)

22. AE 4 (Ae), ↑, 13 мм, очуван, 0,8 г, LRBC I, 863 (346–348), Тесалоника, Н-2654 (6379)

Ав. С[ONSTANS] P[F AV]G. Попрсје надесно, на глави дијадема.
Рв. VICTORIAE DD A[VGG Q NN]. Две Викторије са венцима стоје једна наспрам друге.
S[MTSA]

23. AE 4 (Ae), ↑, 16 мм (фрагментован), очуван, 0,8 г, RIC VIII, 100 (337–341), Сисција, Н-2652 (6377)

Ав. [CONSTAN-S P]F A[VG]. Попрсје надесно, на глави дијадема.
Рв. VI[CTORIAE DD AVGG Q NN]. Две Викторије са венцима стоје једна наспрам друге.
·ΓSIS·

24. AE 4 (Ae), →, 13 мм, 0,7 г, (341–347), неодређена ковница, Н-2660 (6385)

Ав. [CONSTAN-S PF AV]G. Попрсје надесно, на глави дијадема.
Рв. [VICTORIAE DD AVGG Q NN]. Две Викторије са венцима стоје једна наспрам друге. (?)
[]N[]

25. AE 4 (Ae), ↓, 16 мм, 1,2 г, RIC VIII, 100 (337–341), Сисција, Н-2661 (6386)

Ав. CONSTAN-S P[F AV]G. Попрсје надесно, на глави дијадема.
Рв. [V]ICTORIAE D[D AVGG] Q [N]N. Две Викторије са венцима стоје једна наспрам друге.
Γ SIS

26. AE 4 (Ae), ↓, 17 мм, 1,3 г, Тесалоника (?), Н-2674 (6399)

Ав. CONSTA[N-S PF A]V[G]. Попрсје надесно, на глави дијадема.
Рв. [VICTORI]AE [DD AVGG Q NN]. Две Викторије са венцима стоје једна наспрам друге.
S[M]T[E]s (?)

27. AE4 (Ae), ↓, 15 мм, 1,3 г, LRBC I, 864 (341–346), Тесалоника, Н-2675 (6400)

Ав. CON[S]TANS – P[F] AV[G]. Попрсје надесно, на глави дијадема.
Рв. [VICT]ORI[AE D]D [A]V[GG Q NN]. Две Викторије са венцима стоје једна наспрам друге.
SMTSA

28. AE 4 (Ae), ↑, 15 мм, 1,3 г, LRBC I, 860 (346–348), Тесалоника, Н-2679 (6711)

Ав. [C]ONSTANS - PF AVG. Попрсје надесно, на глави дијадема.
Рв. [VICTORIAE DD AVGG Q NN]. Две Викторије са венцима стоје једна наспрам друге.
[SM]TS[A] (?)

29. AE 4 (Ae), ↓15 мм, 1,5 г, LRBC I, 860 (346–348), Тесалоника (?), Н-2682 (6714)

Ав. [CONST]ANS – PF A[VG]. Попрсје надесно, на глави дијадема.
Рв. [VICTORIAE D]D [AVGG] Q NN. Две Викторије са венцима стоје једна наспрам друге.

[S]MTSB (?)

30. AE 4 (Ae), ↑, 16 мм, 1,1 г, LRBC I, 860 (346–348), Тесалоника, Н-2690 (6722)

Ав. [CONS]TANS – [PF AVG]. Попрсје надесно, на глави дијадема.

Рв. VICTORIAE DD AVGG Q NN. Две Викторије са венцима стоје једна наспрам друге.

SMT[SA] (?)

31. AE 4 (Ae), ↓, 16 мм, 1,4 г, RIC VIII, 100 (347–348), Тесалоника, Н-2676 (6401)

Ав. [CONS]TA[NS- PF] AVG. Попрсје надесно, на глави дијадема.

Рв. VICTORIA[E] DD AVGG Q NN. Две Викторије са венцима стоје једна наспрам друге.

SMT[SE]

32. AE 4 (Ae), ↑, 18 мм, 1,0 г, (341–347), неодређена ковница, Н-2643 (6368)

Ав. CONSTANS [PF] A[VG]. Попрсје надесно, на глави дијадема.

Рв. VICTO[RIAE DD AVGG] Q [NN.] Две Викторије са венцима стоје једна наспрам друге.

S[M] (?)

33. AE 4 (Ae), ↓, 17 мм, 0,9 г, LRBC I, 859 (341–346), Тесалоника (?), Н-2668 (6393)

Ав. [CONS]TAN-S PF AV[G]. Попрсје надесно, на глави дијадема. (?)

Рв. VICT[OR]IAE D[D AVGG Q NN]. Две Викторије са венцима стоје једна наспрам друге.

·[K S] T · (?) или N S T

34. AE 4 (Ae), 14x17 мм, →, 1,2 г, (341–347), неодређена ковница, Н-2649 (6374)

Ав. [CONSTAN]-S PF AVG. Глава са дијадемом, надесно.

Рв. [VICTOR]IAE DD AVGG. Две Викторије са венцима стоје једна наспрам друге.

[]·T

35. AE 4 (Ae), ↑, 13 мм, 0,6 г, Н-2653 (6378)

Ав. DN CON[STAN-S PF AVG]. Попрсје надесно, на глави дијадема.

Рв. У лоровом венцу: [V]OT / XX / MVLT / XXX.

Одсечак је оштећен и не чита се ознака ковнице.

36. центенионалис (Ae), ↑14 мм, оштећен, 1,2 г, (347–348), неодређена ковница, Н-2657 (6382)

Ав. [DN CONSTANS – PF AVG.] Попрсје надесно, на глави дијадема.

Рв. У лоровом венцу: VOT/XX/MVLT/[X]XX.

[]S[] (?)

37. центенионалис (Ae), ↓, 14 мм, 1,4 г, RIC VIII, 47 (347–348), Хераклеја, Н-2677 (6402)

Ав. DN CONS[TA]-NS PF AVG. Глава надесно, на глави дијадема.

Рв. У лоровом венцу: VOT / XX / MVLT / XXX.

[S]MHA

38. центенионалис (Ae), ↓, 16 мм, 1,3 г, неодређена ковница, Н-2680 (6712)

Ав. [DN CONSTANS – PF AVG.] Попрсје надесно, на глави дијадема.
Рв. У ловоровом венцу: [VOT/X]X/[MVLT/XXX.]
[V]M[SN S] (?)

39. центенионалис (Ae), ↓, 16 мм, 1,5 г, Сисција, Н-2669 (6394)

Ав. DN CO[NST]-ANS PF AVG. Попрсје надесно, на глави дијадема.
Рв. У ловоровом венцу: [VOT/XX/MVLT/X]XX.
[S]IS

40. центенионалис (Ae), ↓, 14 мм, фрагментован, 0,4 г, Сисција, Н-2655 (6380)

Ав. [DN CONSTANS – PF AVG.] Попрсје надесно, на глави дијадема.
Рв. [FEL TEMP REPARATIO.] Император пробада копљем палог коњаника. (?)
[GSIS]

41. центенионалис (Ae), ↓, 15 мм, 1,2 г, Кизик (?), Н-2670 (6395)

Ав. [DN CONSTAN-S PF AVG.] Глава надесно.
Рв. [FEL TEMP REPARATIO.] Император копљем пробада палог коњаника.
[S]M[K] (?)

Констанције II (337–361)

42. AE 3 (Ae), ↓, 18 мм, 3,3 г, (324–330), Хераклеја, Н-2639 (6364)

Ав. FL IVL CONSTANTIVS NOB C. Попрсје налево, на глави дијадема.
Рв. PROVIDEN-TIAE CAESS. Градска капија са две куле.
[/]//SMHG

43. AE 4 (Ae), ↓, 15 мм, 1,0 г, Сисција, Н-2684 (6716)

Ав. CONSTANTI-[VS PF AVG]. Попрсје надесно, на глави дијадема.
Рв. [VICTORIAE DD AVGG Q NN]. Две Викторије са венцима стоје једна наспрам друге.
Одсечак је оштећен и не чита се ознака ковнице.
SI[SB] (?)

44. AE 4 (Ae), ↑, 16 мм, 1,5 г, RIC VIII, 182, (340–348), Сисција (?), Н-2651 (6376)

Ав. [CONS]TANTI-VS PF AVG. Попрсје надесно, на глави дијадема.
Рв. VIC[T]ORIAE DD AVGG Q NN. Две Викторије са венцима стоје једна наспрам друге.
N // [E S]IS (?)

45. AE 4 (Ae), ↓, 15 мм, 1,3 г, LRBC I, 859 (341–346), Тесалоника, Н-2666 (6391)

Ав. [CONSTANTI]-VS [PF AVG]. Попрсје надесно, на глави дијадема. (?)
Рв. VICTORIAE DD AVGG Q NN. Две Викторије са венцима стоје једна наспрам друге.
SMTS[M] (?)

46. центенионалис (Ae), ↓, 15 мм, 0,9 г, (347–348), Н-2665 (6390)

Ав. [DN CONSTANT-IVS PF AVG]. Глава надесно, на глави дијадема.
Рв. У ловоровом венцу: VO[T/X]X/[M]VLT/[X]XX.
Одсечак је оштећен и не чита се ознака ковнице.

47. АЕ 4 (Ae), ↑, 15 мм, 1,0 г, (347–348), неодређена ковница, Н-2671 (6396)

Ав. [DN CONSTANT-IVS PF] AVG. Глава са дијадемом надесно.
Рв. У ловоровом венцу: [V]OT/XX/MV[L]T/[X]XX.
S[M]

48. АЕ 4 (Ae), ↓, 15 мм, 0,6 г, (335–337), Н-2683 (6715)

Ав. [DN CONS]T[ANT]IV[S PF AVG]. Попрсје надесно, на глави дијадема.
Рв. [GLOR-I]A EXERC-ITVS. Два војника са копљима и штитовима, између њих војнички стег.
Одсечак је оштећен и не чита се ознака ковнице.

49. центенионалис (Ae), ↑, 18 мм, 2,3 г, (351–354), неодређена ковница, Н-2688 (6720)

Ав. DN CONSTANTIVS PF AVG. Попрсје надесно, на глави дијадема.
Рв. [FEL TEMP] REPARATIO. Император пробада копљем палог коњаника.
[S]M[..] (?)

50. центенионалис (Ae), ↓, 18 мм, 2,4 г, LRBC II, 1681 (351–354), Тесалоника, Н-2689 (6721)

Ав. [DN CONSTAN-TIVS PF AVG.] / [M] / Попрсје надесно, на глави дијадема.
Рв. FEL TEMP REPARATIO. Император пробада копљем палог коњаника.
[SMTS] (?)

51. АЕ3 (Ae), ↑, 21 мм, 0,6 г, (351–354), Н-2658 (6383)

Ав. [DN CONSTAN-TIV]S PF AVG. Попрсје надесно, на глави дијадема.
Рв. FEL TEM[P] - REP[ARATIO]. Император пробада копљем палог коњаника.
Одсечак је оштећен и не чита се ознака ковнице.

Аркадије (383–408)

52. АЕ 3 (Ae), →, 19 мм, 2,4 г, (384–387), Н-2650 (6375)

Ав. DN ARCADI-VS PF AVG. Попрсје надесно, на глави дијадема.
Рв. [GLORI]A RO[MANORVM.] Цар у ходу надесно, десном руком додирује заробљеника, а у левој држи лабарум са христорограмом.
Одсечак је оштећен и не чита се ознака ковнице.

Неодређени примерци

53. центенионалис (Ae), ↓, 18 мм, 2,6 г, Сисциа (?), Н-2681 (6713)

Ав. []S – PF AVG. Попрсје надесно, на глави дијадема.

Рв. [G]LOR[IA RO]-MAN]ORV[M]. Цар у ходу надесно, десном руком додирује заробљеника, у левој држи лабарум са христогомом.

//* /H // D[M]SI[S] (?)

54. К. Aes (Ae), (?), очуван, 14 мм (фрагментован), 1,1 г, Н-2659 (6384)

Ав. Нечитак. Нејасна представа.

Рв. Нечитак. Нејасна представа.

55. (Ae), →, очуван, 16x30 мм, фрагментован (50 %), очувано 8,3 г, Н-2691 (6723)

Ав. Нечитак. Глава надесно. (?)

Рв. Нечитак. Фигура богиње у стојећем ставу, налево, држи рог изобиља у левој руци. (?)

Одсечак је оштећен и не чита се ознака ковнице.

56. К. Aes (Ae), (?), очуван, 6x15 мм, фрагментован (30 %), 0,5 г, Н-2637 (6326)

Ав. Нечитак. Нејасна представа.

Рв. Нечитак. Нејасна представа.

Одсечак је оштећен и не чита се ознака ковнице.

Табела 1. Број комада по владарима и кованицама

ковања	Тесалоника	Сисција	Хераклеја	Никомедија	Кизик	Неодређена и нечитка	Аквилеја
Аурелијан						+1	
Проб		3		1			
Константин I	1	1	1				
Комеморативно				1	2	+1	
Константиноп.	1					+1	
Константин II	2						
Констанс	11	4	1		1	6 +1	1
Констанције II	2	2	1			2 +3	
Аркадије						+1	
?		1				1 +4	
Укупно:	17	11	3	2	3	9 +12	1

Табела 2. Реверси на новцу

Реверси	Император	Укупно
VICTORIAE DD AVGG Q NN	Констанс, Констанције II	18
GLORIA EXERCITVS (1)	Константин I, Константин II, Констанс, Констанције II	7
VOT/XX/MVLT/XXX	Констанс, Констанције II	6
FEL TEMP REPARATIO	Констанс, Констанције II	4
GLORIA ROMANORVM	Непознат, Аркадије	2
VN-MR	Констанс, Констанције II	4
SOLI INVICTO	Проб	1
SECVRIT PERP	Проб	1
IOVI CONSERVATORI AVGG	Проб	1
SALVS PVBLICA	Проб	1
DN CONSTANTINI MAX AVG // VOT /XXX	Константин I	1
VIRTVS EXERCITVS	Константин II	1
VOT/XX/MVLT/XX	Констанс	1
PROVIDENTIAE CAESS	Констанције II	1
SPES AVG	Аурелијан	1
	Укупно:	50

ЛИТЕРАТУРА

Богосављевић-Петровић, Б., Археолошка ископавања на подручју Рашке, *Рашка – часопис за књижевност, уметност, науку и културу* 36–37, Рашка 2001, 207–216.

Carson, R. A. G., Kent J. C. P., *Late Roman Bronze Coinage, Part II: Roman Imperial Coinage of the Later Empire A. D. 346–489*, London 1965.

Hill, P. V., Kent J. P. C., *Late Roman Bronze Coinage, Part I: The Bronze Coinage of the House of Constantine A. D. 346–489*, London 1965.

Kent, J. P. C., *Roman Imperial Coinage*, vol. VIII, London 1981.

Vasić, M., *Nalazi rimskog bronzanog novca IV i V veka iz municipiuma Horreum Margi*, Beograd 1990.

Спасић, С., Налази новца на античкој некрополи Ланиште код Баљевца, *Наша прошлост* 6, Краљево 2005, 117–137.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

Sladjana Spasić

COINS AS GRAVE GOODS
FROM THE ANCIENT NECROPOLIS IN BISTRICA

Summary

In the Numismatic Collection of the National Museum in Kraljevo there are 56 pieces of Roman copper coins from the devastated ancient necropolis of Bistrica at the foot of the mountain of Kopaonik, the territory of Kosovo. Out of the total number, 54 pieces were bought, and 2 specimens were gifts for the collection. The coins originated from devastated graves whose exact number is unknown (more than five graves). Therefore, the exact number of coins in each grave as well as the points where they were found (on the skeleton, above the skeleton, whether it was dislocated, etc) are also unknown. On the basis of numismatic and archaeological material that was handed over it can be concluded that people were buried in that necropolis in the period from the second half of the III century until the first half of the V century A.D. The coins are covered with a thick layer of patina so that most specimens are difficult to read or they can be partly read, and in some cases they have unclear presentations. Certain pieces of coins are fragmented or completely damaged. The reason for that is the poor quality of the alloy that was used for minting the coins, then their use for a long time as well as the aggressive soil and corrosion that affected the deterioration of coins.

Fifty-six pieces were processed through the catalogue, and out of them 24 were not possible to classify according to their mints, i.e. 10 of them are completely illegible or they are so damaged so that they cannot be recognized (three specimens, i.e. cat. no. 54, 55 and 56). Out of that number, 43 pieces belong to the period of rule of Constantine I the Great and his sons.

The oldest specimens are antoniniani of Aurelian (one piece) and Probus (four pieces), then those minted at the time of Constantine I the Great (three pieces), commemorative (four plus two pieces), those minted at the time of Constantine II (two pieces), Constance (twenty-five pieces), Constantius II (ten pieces) and the youngest minting of Arcadius (one piece). (Table 1)

The coins were minted in the western (Aquileia), eastern (Herakleia, Nicomedia, Cyzicus) and central (Siscia, Thessalonica) mints. Classification of mints was done according to M. Vasić. The most represented coins are those minted in Thessalonica (17 pieces), Siscia (11 pieces), Herakleia (3 pieces), and then two, i.e. three specimens minted in Nicomedia and Cyzicus, respectively, while one specimen was minted in Aquileia (Table 2). Ten pieces are completely illegible (cat. no. 1, 12, 35, 46, 48, 51, 52, 54, 55, 56), and nine pieces that are not classified have partly preserved markings of their mints and workshops (cat. no. 14, 17, 24, 32, 34, 36, 38, 47, 49).

The most frequent reverses on the coins (Table 2) from the necropolis loc. Bistrica are: VICTORIAE DD AVGG Q NN (eighteen), GLORIA EXERCITVS (seven) with a military flag, VOT/XX/MVLT/XXX (eight), then FEL TEMP REPARATIO (five), VN – MR (four). The other legends present on one or two coin specimens are as follows: GLORIA ROMANORVM (two), VOT/XX/MVLT/XX (one), SOLI INVICTO (one), SECVRIT PERP (one), IOVI CONSERVATORI AVGG (one), DN CONSTANTINI MAX AVG / VOT/XXX (one), VIRTVS EXERCITVS (one), PROVIDENTIAE CAESS (one), SPES AVG (one) and SALVS PVBLICA (one).

A part of the necropolis from Bistrica was chronologically contemporary with the necropolis Laniste near Baljevac, which has been established on the basis of grave goods in the form of minting from the IV century, manner of burial, analogous grave goods in the form of ceramic vessels, fragmented glass vessels, bronze hair needles, necklaces made of glass paste...